RAPORTI VJETOR

PUNËN E GJYKATËS ADMINISTRATIVE RRETH VENDIMMARRJES NË RASTET QË KANË TË BËJNË ME TË DREJTAT SOCIALE

periudha: janar – dhjetor 2025

Financuar nga Bashkimi Evropian

Instituti për të drejtat e njeriut

Raporti vjetor për punën e Gjykatës Administrative rreth vendimmarrjes në rastet që kanë të bëjnë me të drejtat sociale

(periudha: janar – dhjetor 2025)

Programi:

"Qasje në drejtësi për të gjithë – Programi vjetor i punës 2025" i mbështetur financiarisht nga Bashkimi Evropian

Zbatues:

Instituti për të Drejtat e Njeriut

Shkup, 2025

Ky raport u punua me mbështetje financiare nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e tij në asnjë mënyrë nuk pasqyron pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

PËRMBAJTJA

HYRJE 4

1. VËRREJTJE NGA MONITORIMI I DEBATEVE PUBLIKE PARA GJYKATËS ADMINISTRATIVE TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT 6

1.1. Parimi i racionalitetit dhe efikasitetit të procedurës 6

1.2. Parimi i transparencës dhe llogaridhënies 9

1.3. Parimi i ligjshmërisë 9

1.4. Parimi i ndihmës aktive të palës 10

2. PJESËMARRJA E PALËVE NË PROCEDURË 12

3. GJETJET E MONITORIMIT MBI PROCEDURAT NË LIDHJE ME TË DREJTAT SOCIALE 13

3.1. Pension invaliditeti 13

3.2. Pensioni familjar 14

3.3. Orari i shkurtuar i punës 15

3.4. Ndihma dhe kujdesi nga personi tjetër 16

4. REKOMANDIME PËR PËRMIRËSIMIN E QASJES NË DREJTËSI PARA GJYKATËS ADMINISTRATIVE TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT 18

HYRJE

Gjatë vitit 2025, Instituti për të Drejtat e Njeriut vazhdoi monitorimin sistematik dhe të vazhdueshëm të punës së Gjykatës Administrative të Republikës së Maqedonisë së Veriut, me fokus të veçantë në trajtimin e lëndëve që lidhen me ushtrimin dhe mbrojtjen e të drejtave sociale (të regjistruara në procesverbalin gjyqësor me emërtimin "U-4"). Raporti vjetor bazohet në të dhënat e marra përmes vëzhgimit të drejtpërdrejtë të debateve publike, analizës së vendimeve gjyqësore të publikuara publikisht, si dhe hulumtimit të kuadrit ligjor dhe institucional përkatës.

Qëllimi kryesor i këtij raporti vjetor është të përmbledhë gjetjet, njohuritë dhe rekomandimet kryesore që rrjedhin nga monitorimi i kryer i debateve publike dhe procedurave gjyqësore në lidhje me të drejtat sociale. Analiza bazohet në parimet themelore të jurisprudencës, domethënë efikasitetin, transparencën, llogaridhënien dhe sigurimin e pjesëmarrjes aktive të palëve në procedurë. Përmes një qasjeje të tillë, raporti synon jo vetëm të vlerësojë punën e gjykatës, por edhe të ofrojë udhëzime specifike për promovimin e mëtejshëm të qasjes në drejtësi.

Raporti vjetor 2025 është përgatitur në bazë të:

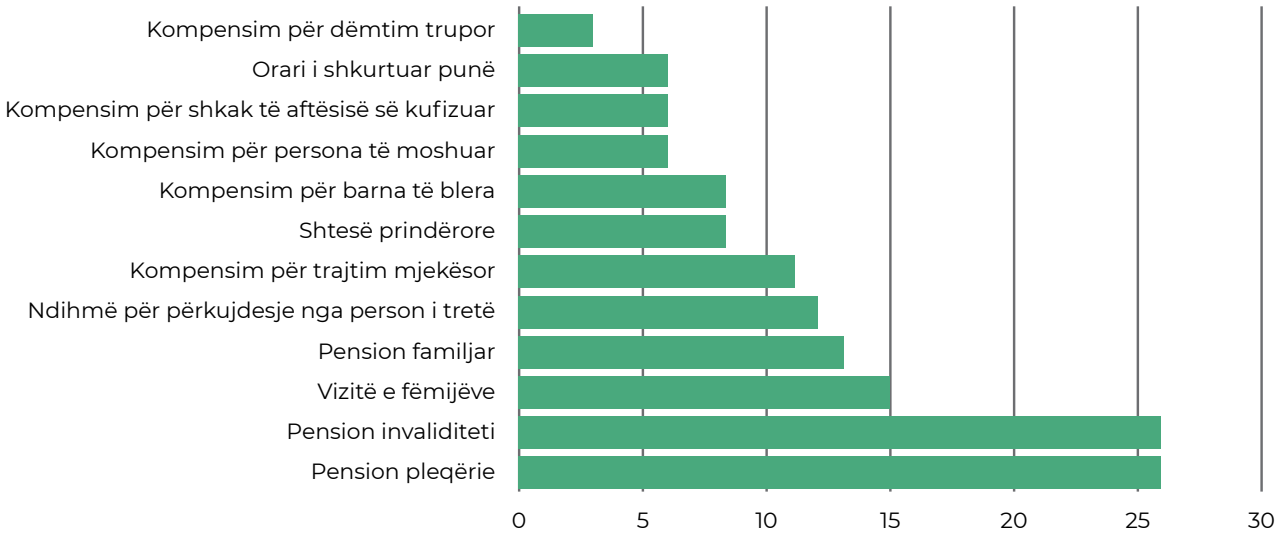
1. **Monitorimit të debateve publike** – analiza e llojit të lëndëve, përfaqësimi i tyre dhe mënyra e veprimit nga gjykata;
2. **Qasjes në informacionin publik** – të dhëna të marra nga Gjykata Administrative në lidhje me treguesit statistikorë për shkaqet më të shpeshta të mosmarrëveshjeve administrative gjatë vitit raportues;
3. **Të dhënave sasiore dhe cilësore** – analizë e dinamikës vjetore të lëndëve, kohëzgjatjes së procedurave gjyqësore dhe mënyrës së zgjidhjes së tyre.

Rezultatet e monitorimit të kryer në vitin 2025 tregojnë përmirësime të dukshme në funksionimin e mbrojtjes administrativo-gjyqësore, por edhe dobësi strukturore të vazhdueshme. Ka pasur rritje të aktivitetit të Komisionit Shtetëror për Vendimmarrje të Shkallës së Dytë në procedurat administrative, zgjidhje më efikase të lëndëve si rezultat i ndarjes së tyre në tre këshilla gjyqësore, si dhe rritje të transparencës përmes proceseve të digjitalizimit dhe rolit më aktiv të gjyqtarëve në ofrimin e udhëzimeve të procesit. Megjithatë, problemi i zgjidhjes jo meritore të mosmarrëveshjeve administrative, mosveprimi serioz i Ministrisë së Politikës Sociale, Demografisë dhe Rinisë, ndërgjegjësimi i pamjaftueshëm i një pjese të avokatëve për procedurën administrative, si dhe një numër i reduktuar i punonjësve në përgjithësi kontribuon në ngadalësimin e procedurave në Gjykatën Administrative.

Gjatë vitit 2025 janë ndjekur gjithsej **140 debate publike**, me theks të veçantë në rastet që lidhen me të drejtat e sigurimit pensional dhe invalidor, vizitën e fëmijëve, shtesën prindërore, përfitimet shëndetësore, si dhe të drejta të tjera në fushën e mbrojtjes sociale. Këto raste pasqyrojnë qartë kontekstin shoqëror dhe social në të cilin vepron gjykata, si dhe sfidat specifike me të cilat përballen kategoritë më të rrezikuara të qytetarëve, përfshirë personat me aftësi të kufizuara, anëtarët e komunitetit rom, prindërit e vetëm dhe personat e moshuar.

Ky raport paraqet një pasqyrë gjithëpërfshirëse të arritjeve dhe sfidave në punën e Gjykatës Administrative gjatë vitit 2025 dhe shërben si bazë për formulimin e rekomandimeve specifike që synojnë rritjen e jurisprudencës dhe forcimin e qasjes në drejtësi. Qëllimi përfundimtar i raportit është të kontribuojë në zhvillimin e një sistemi gjyqësor të barabartë, efikas dhe gjithëpërfshirës që do të garantojë vazhdimisht të drejtat e të gjithë qytetarëve, me fokus të veçantë në mbrojtjen e grupeve të cenueshme.

Grafiku 1: Numri i debateve publike të monitoruara, me bazë

1. VËRREJTJE NGA MONITORIMI I DEBATEVE PUBLIKE PARA GJYKATËS ADMINISTRATIVE TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

Monitorimi i debateve publike gjatë vitit 2025 tregon një numër të shtuar të seancave publike para Gjykatës Administrative të Republikës së Maqedonisë së Veriut, veçanërisht në rastet e regjistruara me emërtimin U-4, në lidhje me ushtrimin dhe mbrojtjen e të drejtave sociale. Kjo rritje është ndoshta rezultat i faktit se me këto raste punojnë tre këshilla gjyqësorë, gjë që kontribuon në një dinamikë më intensive në procedime, megjithëse Gjykata këtë vit funksionoi me një numër të zvogëluar të punonjësve, veçanërisht në fushën e daktilografistëve dhe bashkëpunëtorëve profesionistë.

Gjatë monitorimit, ka pasur një prani të konsiderueshme të palëve që me vite udhëheqin procedura administrative para autoriteteve administrative kompetente, dhe lëndët e tyre ende nuk janë zgjidhur përfundimisht. Këto raste tregojnë jetëgjatësinë e procedurave administrative dhe pasigurinë e rëndë juridike me të cilën përballen qytetarët. Prandaj, ekziston një pritshmëri e justifikuar që Gjykata Administrative do t'i qaset në një shkallë më të gjerë zgjidhjes të mosmarrëveshjeve administrative sipas meritës, në mënyrë që të sigurojë mbrojtje efektive të të drejtave dhe të parandalojë "ngecjen" e tyre të gjatë në labirintet administrative, që është qëllimi thelbësor i Ligjit për Mosmarrëveshjet Administrative dhe vetë debateve publike.

Gjithashtu, monitorimi vë në dukje nevojën që Gjykata Administrative të përdorë në mënyrë më aktive mundësitë ligjore për sanksionimin e organeve administrative që nuk veprojnë mbi gjykimet e saj përfundimtare, si dhe në rastet e mosdhënies ose vonesës së pajustifikuar të dorëzimit të punimeve lëndore. Pasiviteti i tillë i organeve administrative kontribuon drejtpërdrejt në zgjatjen e procedurave dhe vë në pikëpyetje parimin e mbrojtjes efektive gjyqësore, prandaj zbatimi në kohë dhe i qëndrueshëm i mekanizmave të sanksionimit është thelbësor për të zvogëluar kohëzgjatjen e mosmarrëveshjeve administrative dhe për të forcuar sigurinë juridike të qytetarëve.

1.1. PARIMI I RACIONALITETIT DHE EFIKASITETIT TË PROCEDURËS

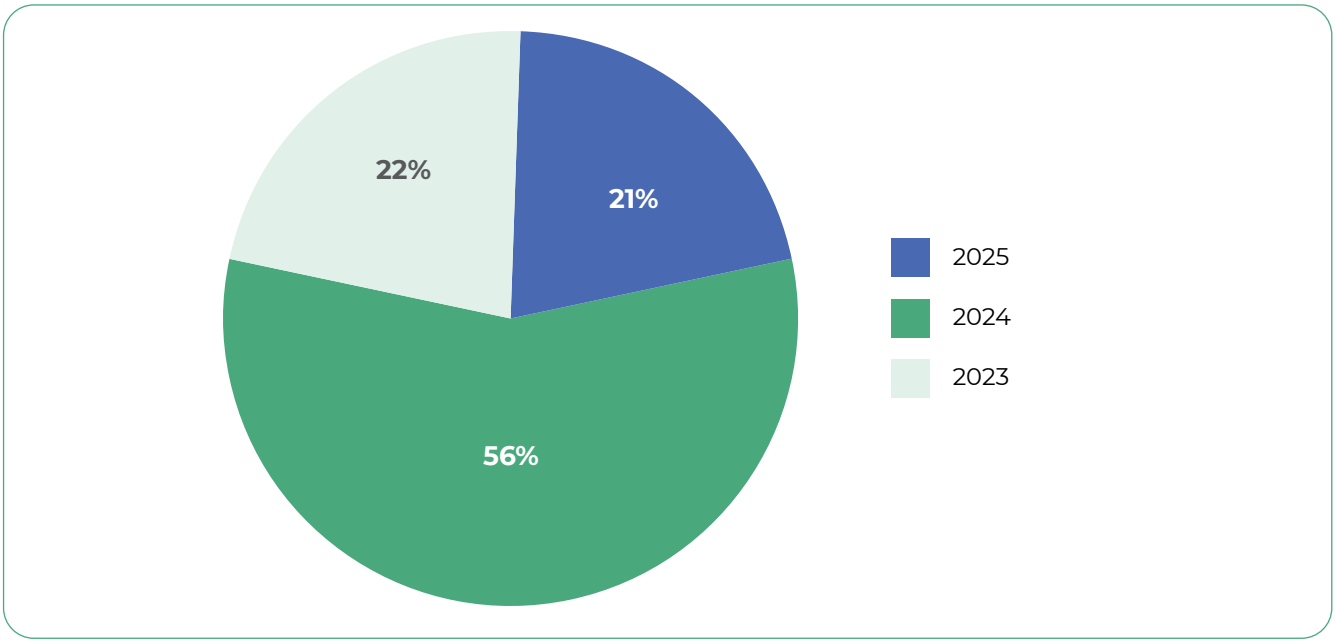
Parimi i racionalitetit dhe efikasitetit[1], i përcaktuar në ligjin për mosmarrëveshjet administrative, kërkon që proceset gjyqësore administrative të zhvillohen në kohën e duhur, në mënyrë të thjeshtë dhe me koston më të vogël të mundshme për palët, për të siguruar mbrojtje gjyqësore efektive dhe të barabartë. Ky parim ka një rëndësi të veçantë në rastet që lidhen me të drejtat sociale, ku çdo vonesë në procedurë ndikon drejtpërdrejt në jetesën, sigurinë dhe dinjitetin e qytetarëve. Megjithëse parimi është përcaktuar qartë dhe padiskutim në favor të palëve, gjetjet e monitorimit për vitin 2025 tregojnë se zbatimi praktik i tij ende shkelet shpesh.

Nga numri i përgjithshëm i debateve të monitoruar publik në vitin 2025, 31 lëndë, përkatësisht 22%, janë paraqitur që në vitin 2023, gjë që tregon gjatësinë dhe përsëritjen e procedurave administrative dhe gjyqësore. Kjo situatë më së shpeshti lind nga lëndët e pazgjidhura më parë,

1 Neni 7, Ligji për Procedurën e Përgjithshme Administrative – Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr.: 124/2015 datë 23.7.2015

vendimmarrja jomeritore, si dhe fakti që një pjesë e konsiderueshme e palëve rishfaqen në mosmarrëveshje administrative për të njëjtën situatë faktike ose të ngjashme. Përveç kësaj, kapaciteti i kufizuar njerëzor në dispozicion të Gjykatës Administrative të Republikës së Maqedonisë së Veriut, veçanërisht në fushën e shërbimit profesional, ndikon negativisht në shpejtësinë dhe efikasitetin e procedurave.

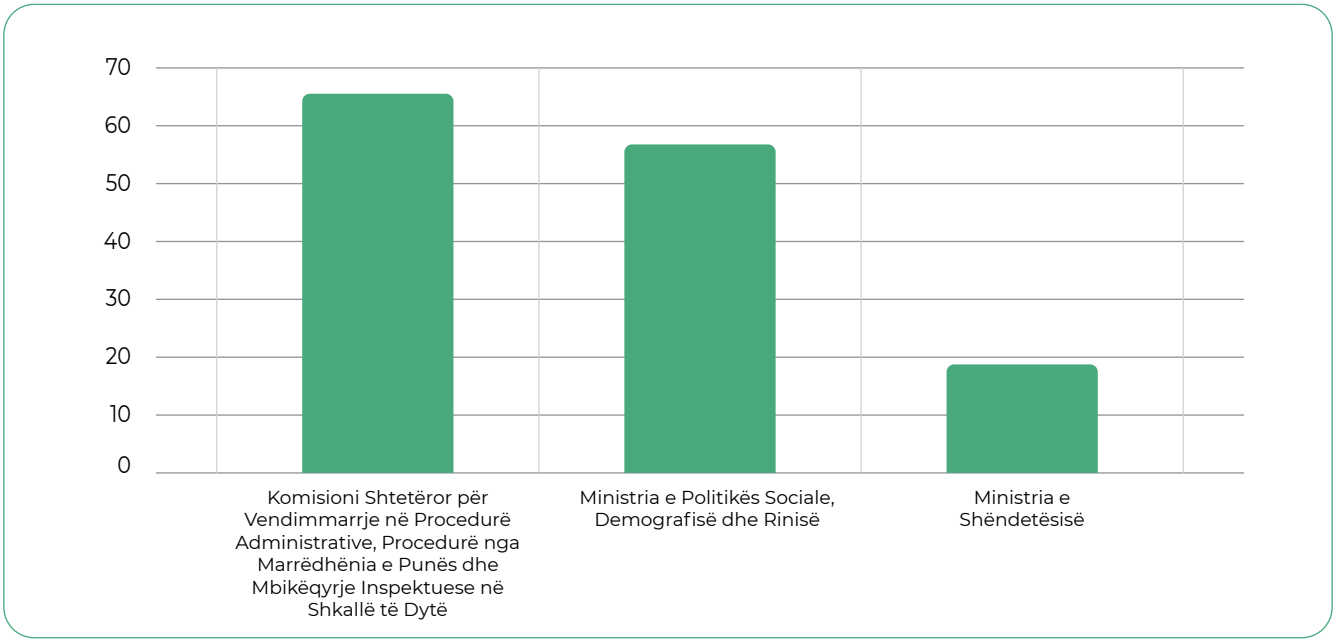
Grafiku 2: Viti i ngritjes së padive për lëndët që janë monitoruar në vitin 2025

Problemet që lidhen me dorëzimin e ftesave për debatet publike përmes Postës së Maqedonisë vazhdojnë të regjistrohen, veçanërisht kur bëhet fjalë për paditës nga Shkupi, gjë që shpesh rezulton në shtyrje të diskutimeve publike. Ende nuk është gjetur një zgjidhje e përshtatshme dhe e qëndrueshme për këtë problem sistematik. Përveç kësaj, vonesat shpesh iniciohen nga vetë paditësit ose përfaqësuesit e tyre. Veçanërisht shqetësues është fakti që disa avokatë nuk janë mjaft të njohur me specifikat e procedurës administrative dhe mosmarrëveshjes administrative, ku shpesh parashtrojnë propozime procedurale karakteristike për procedimet civile ose penale, megjithëse mosmarrëveshjet administrative, si rregull, zgjidhen në kuadër të një debati publike.

Nga ana tjetër, gjatë vitit 2025, u vu re roli pozitiv dhe proaktiv i **Komisionit Shtetëror për Vendimmarrjen në Procedurën Administrative, Procedurën e Punësimit dhe Mbikëqyrjen e Inspektimit në Shkallën e Dytë**. Përfaqësuesit e Komisionit marrin pjesë rregullisht në debatet publike, shpjegojnë vendimet e marra, dorëzojnë në kohë dokumentacionin në fjalë dhe tregojnë një nivel të rritur të argumentimit ligjor bazuar në fakte dhe prova. Në të njëjtën kohë, është regjistruar një numër i shtuar i ankesave të pranuara në punën e tyre, gjë që kontribuon në uljen e numrit të padive të ngritura në Gjykatën Administrative pas vendimeve të marra nga ky organ.

Grafiku 3: Të paditurit kryesorë në raportin e këtij viti

Në të kundërt, Ministria e Politikës Sociale, Demografisë dhe Rinisë vazhdon të tregojë mosveprim serioz në procedurat administrative dhe gjyqësore, gjë që manifestohet me mungesën e debateve publike, miratimin e zgjidhjeve të pakoordinuara dhe formale, si dhe dorëzimin e përgjigjeve ndaj padive pa udhëzime specifike ligjore dhe faktike. Veçanërisht problematike është praktika e marrjes së vendimeve të reja për të njëjtën situatë faktike në një kohë kur lënda është tashmë para Gjykatës Administrative, duke e bërë kështu aktin e kontestuar jashtë objektit të shqyrtimit gjyqësor, për shkak të ekzistencës së një akti të ri administrativ. Një trajtim i tillë tregon një qëndrim joserioz ndaj procedurave gjyqësore dhe sigurisë juridike të palëve, dhe fakti që praktika të tilla, si rregull, mbeten pa sanksion të përshtatshëm nga gjykata, është gjithashtu shqetësuese.

Gjithashtu, gjatë vitit 2025 ka pasur një praktikë pozitive në veprimet e Ministrisë së Shëndetësisë, e cila ka marrë pjesë në një pjesë të konsiderueshme të debateve publike në Gjykatën Administrative. Përfaqësuesit e ministrisë bëjnë rregullisht pretendime të qarta, të sakta dhe të arsyetuara në mbrojtje të akteve administrative të kontestuara, ku shpjegohen në mënyrë adekuate dhe të hollësishme përgjigjet e paraqitura për paditë dhe vetë vendimet administrative, bazuar në fakte dhe prova përkatëse. Kjo qasje kontribuon në një proces gjyqësor më efikas, lehtësimin e vendimmarrjes gjyqësore dhe rritjen e sigurisë juridike të palëve, si dhe është një shembull pozitiv i pjesëmarrjes me përgjegjësi institucionale dhe profesionale në mbrojtjen administrativo-gjyqësore.

Në përgjithësi, monitorimi për vitin 2025 tregon se, pavarësisht nga struktura e qartë ligjore, parimi i ekonomisë dhe efikasitetit ende nuk zbatohet në mënyrë të vazhdueshme në procedurat administrative dhe gjyqësore. Megjithëse ka praktika pozitive dhe dinamikë të shtuar në punën e Gjykatës Administrative të Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe disa prej autoriteteve dytësore, procedurat afatgjata, vendimmarrja jo e merituar, pasiviteti institucional dhe kapaciteti i kufizuar njerëzor vazhdojnë të dëmtojnë seriozisht realizimin e këtij parimi. Prandaj, nevojitet një zbatim më aktiv i mekanizmave ligjorë për të siguruar mbrojtje në kohë dhe efektive të të drejtave të qytetarëve.

1.2. PARIMI I TRANSPARENCËS DHE LLOGARIDHËNIES

Parimi i transparencës dhe llogaridhënies është një nga themelet për ndërtimin e besimit në sistemin gjyqësor dhe sigurimin e qasjes reale dhe efektive në drejtësi për qytetarët. Në kuadër të zbatimit të këtij parimi, Gjykata Administrative e Republikës së Maqedonisë së Veriut vazhdon të publikojë rregullisht informacione për debatet e planifikuar publik në faqen e saj të internetit, në seksionin "Kalendari i gjykimeve"[2]. Ky informacion, i cili përfshin të dhëna për datën, orën, gjyqtarin dhe bazën e lëndës, lejon qasje në kohë dhe të lehtë për qytetarët, dhe palët e tjera të interesuara.

Gjatë vitit 2025 ka pasur një përmirësim të ndjeshëm të afateve kohore dhe përmbajtjes së faqes së internetit të Gjykatës Administrative. Gjyqtarët në pension janë hequr përfundimisht nga lista e gjyqtarëve aktivë, raportet mujore dhe gjysmëvjetore për punën e gjykatës publikohen rregullisht, dhe Plani Vjetor i Punës, si dhe Plani Vjetor i Menaxhimit për Lëvizjen e Lëndëve janë në dispozicion të publikut. Kjo praktikë kontribuon në rritjen e llogaridhënies institucionale dhe ndërgjegjësimin më të mirë të publikut për punën e gjykatës.

Gjithashtu, në vitin 2025, Gjykata Administrative nisi një proces digjitalizimi, i cili përfshin prezantimin e dorëzimit elektronik të dokumenteve pranë autoriteteve publike, krijimin e një dosjeje gjyqësore elektronike dhe krijimin e një baze të dhënash të kërkueshme të vendimeve gjyqësore. Këto hapa përbëjnë një hap të rëndësishëm drejt forcimit të transparencës, por edhe drejt promovimit të parimeve të efikasitetit dhe ekonomisë në proceset gjyqësore administrative, me ndikim të drejtpërdrejtë në uljen e kohëzgjatjes së procedimeve dhe rritjen e sigurisë ligjore të palëve.

1.3. PARIMI I LIGJSHMËRISË

Parimi i ligjshmërisë[3] paraqet një nga parimet themelore në mosmarrëveshjet administrative dhe një garanci të sigurisë juridike për palët. Në përputhje me këtë parim, gjykata vendos në një mosmarrëveshje administrative në bazë të Kushtetutës së Republikës së Maqedonisë, ligjeve dhe marrëveshjeve ndërkombëtare të ratifikuara në përputhje me Kushtetutën, duke u kujdesur për qëndrueshmërinë e vendimeve të saj, e cila siguron zbatim të barabartë të ligjit dhe mbrojtje nga arbitrariteti në vendimmarrje.

Edhe pse në praktikë vendimet merren formalisht në përputhje me ligjet në fuqi, gjatë monitorimit vërehet ekzistenca e jurisprudencës së ndryshme nga këshillat gjyqësorë të ndryshëm, edhe në rastet me të njëjtën situatë faktike, gjë që ngre një pyetje serioze në lidhje me zbatimin e normave ligjore përkatëse dhe qëndrueshmërinë në vendimmarrje. Për më tepër, traktatet ndërkombëtare vështirë se përdoren në vendimet gjyqësore, megjithëse ato përfaqësojnë një pjesë integrale të rendit juridik dhe një burim të rëndësishëm të së drejtës, veçanërisht në rastet që lidhen me të drejtat e njeriut dhe sociale.

Për më tepër, edhe pse ligji lejon vendimmarrje të merituar nga gjykata, në praktikë ajo ende zbatohet rrallë. Më së shpeshti, gjyqtarët vendosin në mënyrë gjysmëmeritore, duke ia kthyer lëndët autoriteteve të shkallës së parë, gjë që kontribuon në zgjatjen e procedurave dhe zvogëlon efektivitetin e mbrojtjes gjyqësore. Në të njëjtën kohë, mungon edhe zbatimi i sanksioneve ndaj organeve administrative që nuk paraqesin punime të plota lëndore në gjykatë, edhe pse ky është detyrimi i tyre ligjor. Si pasojë, gjykata shpesh vendos pa një pasqyrë të plotë

2 Kalendar i gjykimeve - *http://www.vsrm.mk/wps/portal/usskopje/sud/kalendar/*

3 Neni 17, Ligji për Mosmarrëveshjet Administrative - Gazeta Zyrtare e RMV nr:96/2019 NGA 17.5.2019

të situatës faktike dhe provave në lëndë, gjë që cenon drejtpërdrejt parimin e ligjshmërisë dhe cilësinë e vendimit gjyqësor.

Një problem shtesë që dëmton seriozisht parimin e ligjshmërisë është ekspertiza dhe trajnimi i pamjaftueshëm i zyrtarëve, veçanërisht në organet administrative të shkallës së parë, gjë që reflektohet drejtpërdrejt në cilësinë e vendimeve të miratuara. Në shumë nga lëndët e analizuara, zgjidhjet përmbajnë mangësi thelbësore në lidhje me elementët bazë që duhet të ketë një zgjidhje administrative, me problemin e shpjegimit që shprehet në veçanti. Arsyetimi shpesh nuk përputhet me formulimin e vendimit dhe as nuk lidhin në mënyrë të qartë dhe të arsyeshme normat ligjore të zbatuara me situatën faktike të përcaktuar. Gjithashtu, provat e referuara nga autoriteti në vendim nuk korrespondojnë me situatën faktike të përcaktuar në procedurë, ose deklarohen formalisht, pa analizën e tyre thelbësore, duke rezultuar në vendime të paligjshme dhe të pabazuara dhe duke rritur nevojën për ndërhyrje gjyqësore.

Gjatë monitorimit është evidentuar shkelje veçanërisht e rëndë e parimit të ligjshmërisë në lëndën **U-4-153/25**, ku Gjykata e Lartë Administrative ka vendosur sipas ankesës së dorëzuar nga një organ administrativ i shkallës së parë. Një veprim i tillë është në kundërshtim me Ligjin për Mosmarrëveshjet Administrative, duke qenë se organi i shkallës së parë, si organ shtetëror, nuk ka të drejtë ankese dhe as nuk ka statusin e palës në mosmarrëveshjen administrative. Pavarësisht kësaj, Gjykata e Lartë Administrative nisi shqyrtimin e merituar të ankesës dhe mori një vendim të respektueshëm, i cili përbën një devijim të rëndë nga kuadri ligjor dhe ngre pikëpyetje në lidhje me zbatimin konsistent të rregullave procedurale, sigurinë juridike dhe barazinë e palëve përpara gjykatës.

1.4. PARIMI I NDIHMËS AKTIVE TË PALËS

Parimi i ndihmës aktive të palës[4], i përcaktuar në Ligjin për Procedurën e Përgjithshme Administrative (LPPA), detyron autoritetin publik të sigurojë që palët të ushtrojnë dhe mbrojnë të drejtat dhe interesat e tyre ligjore në mënyrë sa më efektive dhe të thjeshtë. Në zbatim të këtij parimi, autoriteti publik ka për detyrë të informojë palët në kohë dhe në mënyrë të qartë për dispozitat ligjore përkatëse, të drejtat dhe detyrimet e tyre, rrjedhën e procedurës, si dhe për pasojat e mundshme ligjore të veprimeve apo mosveprimeve të tyre. Për më tepër, autoriteti është i detyruar të sigurojë qasje në procedurë në mënyrë elektronike, dhe mosdija e palës nuk duhet të jetë në dëm të saj. Thelbi i këtij parimi qëndron në rolin aktiv të autoritetit publik në drejtimin dhe mbështetjen e palëve, veçanërisht kur ato nuk kanë njohuri ose burime të mjaftueshme ligjore.

Sipas monitorimit të kryer në vitin 2025, ky parim shpesh nuk respektohet nga autoritetet publike, veçanërisht në nivelin e parë, ku palët paraqesin drejtpërdrejt kërkesat e tyre për ushtrimin e të drejtave. Në një numër të konsiderueshëm lëndësh, u konstatua se palët nuk marrin ndihmën e duhur në fillimin dhe zhvillimin e procedurës, veçanërisht në drejtim të të cilave dokumentet janë të nevojshme për ushtrimin e së drejtës specifike. Kjo situatë mund të përmirësohet ndjeshëm nëse autoritetet publike publikojnë publikisht dhe në mënyrë transparente informacionin e nevojshëm dhe listat e dokumenteve në faqet e internetit lehtësisht të arritshme, gjë që është me rëndësi të veçantë për grupet e margjinalizuara dhe personat që kërkojnë ndihmë sociale.

Gjithashtu, gjatë monitorimit, një numër i palëve kanë evidentuar sjellje të papërshtatshme dhe ofenduese nga ana e punonjësve të autoriteteve të shkallës së parë. Disa nga palët deklaruan se ishin fyer verbalisht, dhe në raste të caktuara ishin larguar nga institucionet, vetëm sepse kishin ardhur në mënyrë të përsëritur për të kërkuar ndihmë ose sqarime në lidhje me proce-

4 Neni 17, Ligji për Procedurën e Përgjithshme Administrative – Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr.: 124/2015 datë 23.7.2015

durën. Shqetësim i veçantë është fakti se disa prej këtyre personave nuk janë informuar më parë për dokumentacionin e nevojshëm ose kanë ardhur ekskluzivisht për të marrë mbështetje të cilën, sipas ligjit, autoriteti publik është i detyruar ta sigurojë.

Monitorimi gjithashtu tregon se autoritetet publike rrallë komunikojnë në mënyrë aktive me palët në rastet kur dokumentacioni është i paplotë. Në vend që të njoftojnë palët dhe t'u japin atyre një kohë të arsyeshme për të plotësuar provat, autoritetet shpesh marrin vendime për të mohuar kërkesat për shkak të "provave të pamjaftueshme", duke shkelur kështu drejtpërdrejt parimin e ndihmës aktive. Gjithashtu, ka pasur raste në të cilat autoritetet publike nuk dorëzojnë punimet e plota lëndore pranë autoriteteve dytësore, duke ndërlikuar kështu procedurën e ankimit në dëm të palëve, ku një veprim i tillë, si rregull, nuk i nënshtrohet sanksioneve.

Veçanërisht shqetësuese është praktika e organeve publike që, në rastet kur nevojitet shqyrtim ose kontroll i palës, pothuajse gjithmonë kërkojnë praninë personale të qytetarëve në ambientet e institucionit, pa u përcaktuar paraprakisht nëse pala është në gjendje të paraqitet. Kjo është një pengesë serioze për personat që janë të palëvizshëm ose me lëvizshmëri të kufizuar, si dhe për qytetarët që nuk jetojnë në Shkup dhe janë të detyruar të organizojnë transport dhe kosto shtesë, gjë që është në kundërshtim me frymën dhe qëllimin e parimit të ndihmës aktive për palën.

Monitorimi gjithashtu vë në dukje një problem serioz në praktikën e trajtimit të lëndëve të kthyera në Gjykatën Administrative të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Në një numër të konsiderueshëm lëndësh, pas shfuqizimit të aktit administrativ dhe kthimit të lëndës në rigjykim, nëpunësi që ka kryer procedurën fillestare nuk vazhdon të punojë për të njëjtën lëndë. Kjo praktikë çon në vonesa shtesë, sepse nëpunësi i ri duhet të njihet përsëri me lëndën, pa njohuri të plotë të veprimeve të ndërmarra më parë, situatave faktike të përcaktuara dhe mangësive specifike që janë konstatuar në procedurën e anuluar.

Si pasojë, në vend të zgjidhjes së lëndës në mënyrë më efikase dhe në përputhje me udhëzimet e dhëna në vendimin e gjykatës, procedura shpesh zhvillohet përsëri, me rrezikun e përsëritjes së të njëjtave mosveprime. Kjo prek drejtpërdrejt palët, të cilat, pavarësisht nga vendimi i Gjykatës Administrative, nuk marrin ndihmën aktive të pritur dhe mbrojtjen në kohë të të drejtave të tyre, duke vënë në dyshim efektivitetin e mbrojtjes gjyqësore dhe vetë thelbin e parimit të ndihmës aktive për palën.

2. PJESËMARRJA E PALËVE NË PROCEDURË

Pjesëmarrja e palëve në procedurën administrative dhe gjyqësore është një garanci thelbësore për ushtrimin e së drejtës për procedim të drejtë dhe mbrojtje efektive gjyqësore. Prania aktive dhe përfshirja e paditësve dhe autoriteteve të paditura lejon shqyrtimin e plotë të situatës faktike dhe ligjore, zbatimin e parimit të kontradiktës dhe sigurimin e barazisë së palëve. Në mosmarrëveshjet administrative, ku gjykata shpesh vendos në bazë të procedurave dhe dokumentacionit kompleks administrativ, pjesëmarrja e palëve është vendimtare për sqarimin e rrethanave përkatëse dhe për marrjen e vendimeve të ligjshme dhe meritore.

Gjatë periudhës raportuese 2025, ka pasur një shkallë të shtuar të pranisë së autoritetit të paditur në debatet publike para Gjykatës Administrative të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Nga gjithsej 140 debate publike të monitoruara, përfaqësues të autoritetit të paditur ishin të pranishëm në 73 seanca dëgjimore, përkatësisht në 52.1% të rasteve. Sidoqoftë, kjo prani e shtuar është për shkak të pjesëmarrjes aktive të Komisionit Shtetëror për Vendimmarrje në Procedurën Administrative, Procedurën e Punësimit dhe Mbikëqyrjen e Inspektimit në shkallën e dytë dhe Ministrinë e Shëndetësisë, ndërsa vazhdon trendi negativ i mospjesëmarrjes së Ministrisë së Politikës Sociale, Demografisë dhe Rinisë.

Kjo shkallë e rritur e pranisë së autoritetit të paditur pati një ndikim të drejtpërdrejtë pozitiv në cilësinë e procedimeve, veçanërisht në lidhje me zbatimin e parimit të kontradiktës. Në një numër të konsiderueshëm rastesh, gjatë debateve publike, paditësit kanë marrë udhëzime ligjore dhe sqarime të veçanta nga përfaqësuesit e autoritetit të paditur, të cilat kanë kontribuar në ushtrimin më të lehtë dhe më efikas të së drejtës së dëshiruar. Në të njëjtën kohë, kjo prani lehtësoi punën e gjykatës, sepse në rastet kur kërkoheshin sqarime shtesë në lidhje me lëndën, autoriteti i paditur ishte në gjendje të jepte menjëherë përgjigje dhe sqarime.

Në të kundërt, rastet në të cilat Ministria e Politikës Sociale, Demografisë dhe Rinisë është autoriteti paditës vazhdojnë të përballen me probleme serioze procedurale. Përveç faktit që përfaqësuesit e këtij organi pothuajse aspak nuk marrin pjesë në debatet publike, shpeshherë nuk dorëzohen punimet e plota lëndore, dhe aktet administrative të miratuara janë formale, me shpjegime të pamjaftueshme dhe të përgjithshme. Gjithashtu, është konstatuar se ky organ, pasi ka kuptuar se është ngritur padi në Gjykatën Administrative, merr një vendim të ri për të njëjtën situatë faktike, duke e nxjerrë kështu aktin e kontestuar jashtë qarkullimit ligjor, gjë që cenon seriozisht sigurinë juridike dhe kompromenton procedurat gjyqësore.

Shqetësues është fakti se vetëm 50,7% e debateve publike të monitoruara janë përfaqësuar apo ndjekur nga përfaqësuesit e tyre. Duke pasur parasysh se shumica e këtyre rasteve kanë të bëjnë me të drejtat sociale dhe se paditësit i përkasin kategorive të cenueshme dhe të marginalizuara të qytetarëve, këto të dhëna tregojnë mundësi të kufizuara financiare për të punësuar avokat, por edhe informacion të pamjaftueshëm dhe përdorim të pamjaftueshëm të të drejtave të përcaktuara me Ligjin për Ndihmë Juridike Falas. Kjo thekson më tej nevojën për një rol më aktiv të institucioneve në informimin dhe mbështetjen e qytetarëve për të siguruar qasje të barabartë dhe efektive në drejtësi.

3. GJETJET E MONITORIMIT MBI PROCEDURAT NË LIDHJE ME TË DREJTAT SOCIALE

Procedurat e monitorimit në lidhje me të drejtat sociale janë thelbësore sepse ato ndikojnë drejtpërdrejt në jetesën dhe dinjitetin e qytetarëve, veçanërisht kategorisë të personave të margjinalizuar dhe të cenueshëm. Monitorimi i kryer para Gjykatës Administrative zbuloi një sërë problemesh, si mosrespektimi i parimit të ndihmës aktive për palën, transparenca dhe informimi i pamjaftueshëm, jurisprudenca jokonsistente, aktet administrative të arsyetuara dobët, mosdhënia e të dhënave të plota dhe qasja e kufizuar në ndihmë juridike, gjë që zvogëlon sigurinë ligjore dhe qasjen në drejtësi. Njëkohësisht, u vunë re edhe zhvillime pozitive, si rritja e pranisë dhe roli aktiv i organit të paditur në debatet publike, veçanërisht nga Komisioni Shtetëror për Vendimmarrje në Procedurë Administrative dhe Ministria e Shëndetësisë, përmirësimi i transparencës dhe nisja e procesit të digjitalizimit, si dhe ofrimi i udhëzimeve praktike juridike për palët me qëllim ushtrimin më efikas të të drejtave të tyre. Monitorimi synon të identifikojë si dobësitë ashtu edhe praktikat e mira, me qëllim propozimin e masave për promovimin e efikasitetit, transparencës dhe respektimit të të drejtave të qytetarëve në procedurat e të drejtave sociale.

3.1. PENSION INVALIDITETI

Pensioni i invaliditetit është një e drejtë nga sistemi i sigurimit social dhe pensional të aftësisë së kufizuar dhe është një temë veçanërisht e ndjeshme, pasi i referohet drejtpërdrejt personave që, për shkak të një gjendjeje shëndetësore të dëmtuar përgjithmonë ose aftësisë së zvogëluar të punës, nuk janë në gjendje të sigurojnë jetesën përmes punës. Kjo e drejtë synon të sigurojë siguri sociale, jetë dinjitoze dhe stabilitet minimal ekonomik për personat me aftësi të kufizuara.

E drejta për pension invaliditeti ushtrohet nëpërmjet një procedure administrative që fillon me paraqitjen e kërkesës në Fondin e Sigurimit Pensional dhe Invalidor nga i siguruari, pra personi që vlerëson se për shkak të gjendjes mjekësore ka humbur ose reduktuar ndjeshëm aftësinë e tij të punës. Procedura përfshin ekspertizën mjekësore nga komisionet kompetente, përcaktimin e aftësisë së kufizuar, si dhe vlerësimin nëse plotësohen kushtet ligjore për ushtrimin e së drejtës. Kërkesa mund të paraqitet nga çdo person që mbulohet nga sigurimi i detyrueshëm pensional dhe invalidor dhe që vlerëson se kushtet për aftësinë e kufizuar kanë ndodhur në përputhje me ligjin.

Grafiku 4. Informacion i marrë nga Gjykata Administrative në bazë të Kërkesës së paraqitur për akses në informacionin publik, për rastet në bazë të pensionit invalidor, për periudhën nga 1.1.2025 deri më 1.11.2025 (Vendimi 0819 SPI nr.03-22/2025[5])

Lëndët e formuara *(2025)*	**Vendimet e marra** *(2025 година)*	**Ankimet në Gjykatën e Lartë Administrative** *(2025)*
36	**65** *(41 të pranuara; 17 të refuzuara; 6 të hedhura poshtë dhe 1 procedura për ndërprerje)*	**12**

5 Të dhënat statistikore në lidhje me të drejtën për të marrë pension pleqërie, pension familjar, pension invaliditeti, ndihmë sociale, ndihmë dhe kujdes nga një person tjetër, ndihmë prindërore për një fëmijë, ndihmë për invaliditet, ndihmë për vizitë fëmijësh, ndihmë papunësie dhe rimbursim të kostove të trajtimit spitalor dhe ilaçeve të blera u morën nga Gjykata Administrative bazuar në një kërkesë të paraqitur për akses në informacion publik Vendimi 0819 STI Nr. 03-22/25

Sipas monitorimit të realizuar, procedurat për ushtrimin e të drejtës për pension invalidor ishin më të përfaqësuara dhe më së shpeshti të monitoruara gjatë vitit raportues. Është vërejtur se një pjesë e madhe e palëve nuk e ushtrojnë këtë të drejtë, megjithëse në disa prej tyre aftësia e kufizuar është e dukshme dhe mund të përcaktohet në praninë e tyre personale. Me shqetësim të veçantë është praktika e autoritetit të paditur për t'iu referuar pretendimeve se "fondi mbi këtë bazë është përmbushur" si arsye për refuzimin e kërkesave, që është një argument i papranueshëm dhe një mangësi e rëndë sistematike, pasi kufizimet financiare nuk duhet të jenë në kurriz të të drejtave të garantuara ligjërisht të qytetarëve.

Nga monitorimi u evidentua edhe një problem tjetër serioz që ndikon drejtpërdrejt në drejtësinë e sistemit. Gjegjësisht, ekziston një numër i konsiderueshëm i personave që ushtrojnë pension invalidor edhe pse dukshëm nuk i plotësojnë kërkesat ligjore, por për shkak të manipulimeve, nepotizmit dhe ndikimeve të tjera të paligjshme ata arrijnë ta mbajnë këtë të drejtë për vite me radhë. Megjithëse në inspektimin e zakonshëm mund të konkludohet se nuk ka aftësi të kufizuara në kuptimin juridik, këto raste rrallë shqyrtohen, dhe e drejta e tyre nuk shfuqizohet, gjë që dëmton më tej besimin në sistem dhe krijon padrejtësi ndaj atyre qytetarëve që me të vërtetë kanë nevojë për këtë formë të mbrojtjes sociale.

Gjithashtu, si pjesë e monitorimit, u vunë re çështje serioze në lidhje me ndërprerjen **të së drejtës për pension invalidor për shkak të mospjesëmarrjes në një ekzaminim të planifikuar**. Në një numër rastesh, qytetarët treguan në kohë se nuk mund të merrnin pjesë në provim për shkak se ishin të palëvizshëm ose të dobët në lëvizje dhe nuk kishin një person që mund të shoqëronte ose organizonte transportin, por pavarësisht kësaj, organet administrative morën vendime për t'i dhënë fund të drejtës. Kjo praktikë është veçanërisht problematike nëse marrim parasysh që organet administrative kanë mundësinë dhe detyrimin për të kryer ekzaminimet **në shtëpitë e shtetasve**, të cilat jo vetëm që do të shmangnin ngarkesën shtesë dhe poshtërimin e personave me aftësi të kufizuara, por gjithashtu do të lejonin njohuri të drejtpërdrejta për gjendjen e tyre shëndetësore dhe sociale. Një trajtim i tillë formalist, i cili rezulton në humbjen e një të drejte ekzistencialisht të rëndësishme, përbën një shkelje të rëndë të parimeve të njerëzimit, ndihmës aktive për palën dhe mbrojtjen e kategorive të cenueshme të qytetarëve.

3.2. PENSIONI FAMILJAR

Pensioni familjar është një e drejtë nga sigurimi pensional dhe invalidor që ushtrohet pas vdekjes së të siguruarit ose përfituesit të pensionit, me qëllim garantimin e sigurisë ekzistenciale të anëtarëve të familjes së tij që ishin materialisht të varur prej tij. Është një e drejtë sociale e ndjeshme, e cila synon të mbrojë të afërmit e të ndjerit, por që njëkohësisht rregullohet rreptësisht nga kushtet ligjore.

Procedura për ushtrimin e së drejtës për pension familjar fillon me paraqitjen e kërkesës pranë autoritetit kompetent, si rregull nëpërmjet Fondit të Sigurimit Pensional dhe Invalidor. Bashkëshorti/ja, bashkëshorti/ja në kushte të përcaktuara ligjërisht, fëmijët (të miturit, fëmijët në shkollim të rregullt, si dhe fëmijët me aftësi të kufizuara), si dhe anëtarët e tjerë të afërt të familjes mund të paraqesin kërkesë nëse plotësojnë kushtet e parashikuara me ligj. Është e rëndësishme të theksohet se pensioni familjar nuk mund të trashëgohet nga çdo person i afërt, por vetëm nga persona dhe në kushte të përcaktuara qartë me ligj, të cilat në praktikë shpesh nuk njihen nga palët.

Grafiku 5. Informacion i marrë nga Gjykata Administrative në bazë të Kërkesës së paraqitur për akses në informacionin publik, për rastet në bazë të pensionit familjar, për periudhën nga 1.1.2025 deri më 1.11.2025 (Vendimi 0819 SPI nr.03-22/2025)

Lëndët e formuara *(2025)*	**Vendimet e marra** *(2025 година)*	**Ankimet në Gjykatën e Lartë Administrative** *(2025)*
24	**21** *(12 të pranuara; 7 të refuzuara; 1 të hedhura poshtë dhe 1 procedura për ndërprerje)*	**5**

Monitorimi tregoi se një nga problemet më të mëdha me këtë bazë është mungesa e ndërgjegjësimit të qytetarëve për kushtet e fitimit të së drejtës për pension familjar dhe për të gjithë procedurën. Palët shpesh paraqesin kërkesa me shpresën se do ta ushtrojnë automatikisht të drejtën, pa qenë të vetëdijshme se nuk i plotësojnë kërkesat ligjore. Gjithashtu, në praktikë është evidentuar edhe përdorimi i pensionit familjar si zëvendësues i përfshirjes në punësim, pra si burim i të ardhurave sociale, që nuk është qëllim i kësaj të drejte dhe është problem sistematik.

Një sfidë e veçantë lind edhe në jurisprudencë, ku disa padi u lanë në fuqi për shkak të mosveprimeve formale të vogla dhe të pabazuara të bëra nga autoritetet administrative. Megjithëse vendime të tilla krijojnë shpresë tek palët, në thelb ato nuk plotësojne kushtet materiale për ushtrimin e së drejtës. Si rezultat, të njëjtat raste kthehen për ri-vendim dhe rishfaqen në Gjykatën Administrative të Republikës së Maqedonisë së Veriut, shpesh tre ose katër herë, gjë që zgjat procedurën, krijon pritje të rreme midis qytetarëve dhe ngarkon më tej sistemin gjyqësor.

3.3. ORARI I SHKURTUAR I PUNËS

Puna me kohë të shkurtuar është një e drejtë në fushën e sigurimit pensional dhe invalidor dhe marrëdhënieve të punës, e cila lejon personat me aftësi të reduktuar të punës, për shkak të sëmundjes ose paaftësisë fizike, të vazhdojnë të jenë aktivë në punë, por me orar të reduktuar të punës. Kjo e drejtë ka një funksion të rëndësishëm shoqëror dhe integrues, pasi lejon ruajtjen e angazhimit në punë dhe dinjitetit të personit, pa u përjashtuar plotësisht nga tregu i punës.

Procedura për ushtrimin e të drejtës së punës me kohë të pjesshme fillon me paraqitjen e kërkesës pranë organit administrativ kompetent, më së shpeshti nëpërmjet Fondit të Sigurimit Pensional dhe Invalidor, nëpërmjet të cilit dorëzohet dokumentacion i gjerë mjekësor dhe konstatim nga një komision kompetent për përcaktimin e aftësisë për punë. Në procedurë përcaktohet nëse gjendja shëndetësore e personit lejon kryerjen e detyrave të punës me kapacitet të reduktuar, pa ekzistuar kushte për invaliditet të plotë.

Monitorimi tregoi se një pjesë e madhe e qytetarëve po përqendrohen në këtë të drejtë nga dëshira për të vazhduar punën dhe të qenit aktiv, megjithëse për shkak të sëmundjes ose paaftësisë fizike nuk janë në gjendje të punojnë me kohë të plotë. Pavarësisht kësaj, kërkesat për punë me kohë të pjesshme në shumicën e rasteve refuzohen nga autoritetet administrative, pa një shpjegim të qartë dhe të kuptueshëm. Mbetet e paqartë për qytetarët pse kërkesat e tyre refuzohen, veçanërisht kur ata kanë dokumentacion të gjerë mjekësor që mbështet gjendjen e tyre shëndetësore dhe kur ata, në vend që të kërkojnë pension invalidor, tregojnë gatishmëri për të përmbushur sistemin dhe për të rifilluar punën në një shkallë të reduktuar.

Problemi është vetë zgjidhjet administrative, të cilat shpesh janë jo të plota, formale dhe pa një analizë thelbësore të provave mjekësore. Për shkak të mangësive të tilla, Gjykata Administrative në një sërë rastesh anulon vendimet dhe kthen çështjet për ri-vendim, por rrallë hyn në thelbin e mosmarrëveshjes, sepse shkeljet formale të procedurës përjashtojnë marrjen e merituar

të vendimeve. Për pasojë, qytetarët kanë pritur me muaj apo edhe vite për të ushtruar këtë të drejtë, duke qenë në një situatë ku ata ose humbasin punën dhe të ardhurat e tyre, ose vazhdojnë të punojnë me kohë të plotë, gjë që është një pengesë serioze dhe shpesh e padurueshme për shëndetin e tyre.

Për më tepër, monitorimi tregoi se **qytetarët nuk janë në dijeni të së drejtës për punë me kohë të pjesshme dhe mundësive të ofruara nga ajo**. Për shkak të informimit të pamjaftueshëm dhe mungesës së ndihmës aktive nga autoritetet administrative, shumica e palëve janë drejtuar automatikisht për të paraqitur kërkesa për pension invalidor, edhe pse në realitet disa prej tyre kanë kapacitet për punë. Në këtë drejtim, në të ardhmen do të ishte e dobishme të promovohej dhe të zbatohej në mënyrë aktive kjo e drejtë, jo vetëm në interes të qytetarëve, të cilët mund të qëndronin aktivë të paktën me kohë të pjesshme (për shembull, katër orë në ditë), por edhe në interes të vetë institucioneve dhe tregut të punës, veçanërisht në kushtet e mungesës së theksuar të kuadrit njerëzor. Një qasje e tillë do të kontribuonte në përfshirjen më të mirë sociale, duke zvogëluar presionin mbi sistemin e pensioneve dhe përdorimin më efikas të potencialit njerëzor.

3.4. NDIHMA DHE KUJDESI NGA PERSONI TJETËR

E drejta për ndihmë dhe kujdes nga një person tjetër është një nga të drejtat sociale më të ndjeshme, e destinuar për personat që, për shkak të një sëmundjeje të përhershme ose afatgjatë, paaftësisë, pleqërisë ose gjendjes së rëndë mjekësore, nuk janë në gjendje të kryejnë në mënyrë të pavarur aktivitetet themelore të jetës dhe kanë nevojë për kujdes të vazhdueshëm ose të rastësishëm nga një person tjetër. Kjo e drejtë synon të sigurojë një minimum të jetës dinjitoze dhe sigurimeve shoqërore për personat që janë të varur nga ndihma e huaj.

Procedura e ushtrimit të së drejtës fillon me paraqitjen e kërkesës pranë autoritetit kompetent të shkallës së parë, si rregull, qendrës për punë sociale, ku paraqitet dokumentacioni i përshtatshëm mjekësor. Autoriteti menaxhues është i detyruar të kryejë një inspektim dhe vlerësim ekspert të gjendjes shëndetësore dhe funksionale të kërkuesit, zakonisht nëpërmjet një komisioni ekspertësh, dhe bazuar në situatën faktike të përcaktuar, të marrë një vendim. Në rast refuzimi, pala ka të drejtën e ankimit dhe më pas të mbrojtjes gjyqësore në një mosmarrëveshje administrative.

Grafiku 7. Informacion i marrë nga Gjykata Administrative në bazë të Kërkesës së paraqitur për akses në informacionin publik, për rastet në bazë të ndihmës dhe kujdesit nga një person tjetër, për periudhën nga 1.1.2025 deri më 1.11.2025 (Vendimi 0819 SPI nr.03-22/2025)

Lëndët e formuara *(2025)*	**Vendimet e marra** *(2025 година)*	**Ankimet në Gjykatën e Lartë Administrative** *(2025)*
52	**21** *(25 të pranuara; 17 të refuzuara; 3 të hedhura poshtë dhe 1 procedura për ndërprerje)*	**14**

Monitorimi tregoi se qytetarët shpesh nuk informohen në mënyrë adekuate nga zyrtarët për mënyrën dhe mundësitë e ushtrimit të kësaj të drejte. Në rastet kur gjendja shëndetësore e personit është përkeqësuar, palët nuk marrin një udhëzim se është më e përshtatshme të paraqesin një kërkesë të re me prova të reja mjekësore, por lejohen të vazhdojnë një procedurë që ose zgjat padrejtësisht shumë ose përfundon me mohimin e padisë në një procedurë gjyqësore, e cila shkon drejtpërdrejt në dëm të paditësve.

Probleme të rënda janë vërejtur edhe në lidhje me inspektimet e kryera nga organet administrative. Në shumë raste, inspektimet nuk kryhen në përbërje të plotë të komisionit të ekspertëve,

siç parashikohet nga aktet nënligjore, dhe as nuk përgatiten procesverbale të hollësishme në të cilat përshkruhet qartë situata faktike. Në vend të kësaj, vendimet shpesh bazohen në njohuri koncize dhe sipërfaqësore, pa një kontroll gjithëpërfshirës të nevojave reale të kërkuesit.

Gjithashtu, pas kthimit të çështjeve për rishqyrtim nga Gjykata Administrative, autoritetet administrative në një numër rastesh nuk kryejnë një inspektim të ri, por deklarojnë formalisht se ai është kryer, duke përdorur të dhëna nga procedura e mëparshme, pa një përcaktim faktik të situatës. Një trajtim i tillë përbën shkelje të rëndë të të drejtave të palëve, veçanërisht duke pasur parasysh se këta janë persona me nevojë urgjente dhe të vazhdueshme për ndihmë dhe kujdes.

Në një pjesë të konsiderueshme të rasteve të monitoruara, u konstatua se organet administrative e zhvillojnë procedurën mbi bazën e një diagnoze të gabuar ose joadekuate, e cila nuk korrespondon me dokumentacionin mjekësor të paraqitur. Në vend të gjendjes reale shëndetësore, merret parasysh një diagnozë që lejon refuzimin e kërkesës, e cila është trajtim i paligjshëm dhe i pasaktë. Kjo tregon ose mungesë serioze të ekspertizës ose neglizhencë të qëllimshme të provave nga zyrtarët, veçanërisht në autoritetet e shkallës së parë.

4. REKOMANDIME PËR PËRMIRËSIMIN E QASJES NË DREJTËSI PARA GJYKATËS ADMINISTRATIVE TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

- Të forcohet zbatimi i **vendimmarrjes meritore** nga Gjykata Administrative, veçanërisht në rastet që janë kthyer në ri-vendim prej vitesh dhe ku situata faktike është plotësisht e përcaktuar.
- Gjykata Administrative të përdorë në mënyrë të vazhdueshme kompetencat e saj ligjore **për të sanksionuar organet administrative** që nuk paraqesin procesverbale të plota, nuk veprojnë mbi vendimet e gjykatave ose nuk miratojnë akte të reja me qëllim nxjerrjen jashtë qarkullimit juridik të aktit të kontestuar.
- Të promovohet **ndihma aktive të palëve** nga autoritetet administrative, nëpërmjet udhëzimeve të qarta për dokumentacionin e nevojshëm, të drejtat që ata mund të ushtrojnë dhe pasojat e mundshme ligjore të veprimeve apo mosveprimeve të tyre.
- Të futet detyrimi për **të përgatitur zgjidhje administrative të detajuara, të arsyetuara dhe të individualizuara**, me një analizë të qartë të provave dhe situatës faktike, veçanërisht në rastet që lidhen me të drejtat sociale.
- Të forcohet**aftësimit profesional dhe edukimit të vazhdueshëm të zyrtarëve**, veçanërisht në organet e shkallës së parë, me fokus në procedurën administrative, të drejtat e njeriut dhe punën me kategoritë e cenueshme të qytetarëve.
- Të vendosen protokolle të qarta për **inspektime dhe ekzaminime mjekësore**, me inspektim të detyrueshëm në terren (në shtëpinë e palës) kur bëhet fjalë për persona të palëvizshëm ose të dobët të lëvizshëm.
- Të përmirësohet **ndërgjegjësimi i qytetarëve** për të drejtat e mbrojtjes sociale (pensioni i aftësisë së kufizuar, pensioni familjar, puna me kohë të pjesshme, ndihma dhe kujdesi nga një person tjetër), përmes informacionit të qartë dhe të arritshëm në faqet e internetit të institucioneve kompetente.
- Të përmirësohet **prania dhe pjesëmarrja aktive e Ministrisë së Politikave Sociale, Demografisë dhe Rinisë**, me qëllim përmirësimin e kontradiktës, sqarimin e fakteve dhe lehtësimin e punës së gjykatës.
- Të përshpejtohet dhe të zbatohet plotësisht **digjitalizimi i procedurave administrative dhe gjyqësore** (dorëzimi elektronik, dosja elektronike gjyqësore, baza e të dhënave të kërkueshme të vendimeve gjyqësore), gjë që do të përmirësojë efikasitetin, transparencën dhe ekonominë e procedimeve.